

Halina Rusek, *Kulturowe wzory życia na Zaolziu a asymilacja. Studium socjologiczne*, Wydawnictwo Uniwersytetu Śląskiego, Katowice 1997, ss. 167.

Temat pracy akcentujący kulturowe wzory życia polskiej mniejszości na Zaolziu (należącego do Republiki Czeskiej), przynajmniej częściowo zdaje się obiecywać, że w przedłożonym studium zostaną także poruszone sprawy postawy religijnej badanych osób. Trudno bowiem zupełnie oddzielić jedno od drugich, zwłaszcza jeżeli ma się na uwadze słowa Jana Pawła II o wierze, która staje się kulturą. Kultur bowiem rozumiana jako utrwalony sposób akceptowania wartości, narzędzie stawania się bardziej człowiekiem, inspiracja do budowania bardziej sprawiedliwego i bardziej braterskiego świata, już w swojej strukturze zawiera i postuluje albo przynajmniej jest otwarta na przejaw czy motywację religijną. Jednak tego aspektu postaw osób Autorka nie uwzględniła swoimi badaniami z przyjętych przez nią racji (s. 26).

Wyniki swoich badań p. Rusek zawarła w pięciu rozdziałach, poprzedzając je dwoma rozdziałami o charakterze wprowadzającym. W pierwszym rozdziale, poświęconym społeczno – kulturowym uwarunkowaniom procesów asymilacyjnych na Zaolziu, zostały przedstawione: obrona tożsamości polskiej ludności zwłaszcza autochtonicznej na nim zamiesz-

kałej oraz jej sukcesy i porażki spowodowane naturalnymi czynnikami oraz naciskami zewnętrznymi w różnych okresach omawianego 75-lecia. W drugim rozdziale Autorka omawia problematykę i warsztat badawczy. W rozdziale trzecim zostały opisane wzory życia rodzinnego, towarzyskiego i sąsiedzkiego w rodzinach zaolziańskich, stwierdzone w przeprowadzonych badaniach. Przedstawienie tej problematyki w pięciu punktach daje czytelnikowi okazję do interesującej lektury. Szkoda, że tutaj i w kwestionariuszu nie znalazło się miejsce na wzmiankę o życiu religijnym. Rozdziały IV i V referują kolejno wyniki badań i ich interpretację w dziedzinie używania języka polskiego czy czeskiego, wiedzy o przeszłości własnej rodziny i regionu oraz zainteresowania życiem Polski i Republiki Czeskiej w relacji do procesów asymilacyjnych, osobistego stosunku Zaolzian do Polaków i Czechów oraz zagadnienia stereotypowych określeń o Polakach i Czechach, nazywanych tu stereotypami etnicznymi. Rozdział szósty zawiera podsumowanie wyników badań nad asymilacją polskiej ludności Zaolzia. Rozdział siódmy jest próbą określenia rodzaju tożsamości etniczno – kulturalnej Zaolzian. Zwraca Autorka uwagę na jej dwuwymiarowość z racji jakiegoś międzyetnicznego współżycia ludzi. Porównuje ją ze społecznościami innych pograniczy.

W pracy umieszczono 44 tabele statystyczne, bardzo pieczołowicie wykonane. Został załączony kwestionariusz wywiadu socjologicznego. Imponująco prezentuje się wykaz pozycji bibliograficznych w liczbie 170. Zamieszczono streszczenie w języku niemieckim i angielskim.

Omawiana praca jest owocem żmudnej pracy badawczej i wielu refleksji nad przeprowadzonymi analizami. Z jednej strony dostarcza sporej wiedzy o Zaolziu, tak mało znanego w Polsce, z drugiej – przybliża czytelnikowi aktualną złożoność autochtonicznego pogranicza. Dla polskiej ludności Zaolzia, zwłaszcza jej przywódczej inteligencji, winna stanowić podstawę do odpowiednich działań dla pogłębienia własnej tożsamości językowo – kulturalnej, narodowościowej. Uwzględnienie w dalszych badaniach dziedziny przekonań religijnych, świadomie pominiętej przez Autorkę prawdopodobnie nie tylko z powodu „nieznacznego stymulowania przez nie stosunków narodowościowych” (s. 26), lecz również większej złożoności analizy przeprowadzonych badań, będzie z pewnością wzbogaceniem dotychczasowych badań. Te winny być prowadzone przy użyciu metody wypracowanej przez socjologię religii, uwzględniającej specyfikę przeżycia i postawy religijnej.

Recenzowana publikacja jest wielkim osiągnięciem Autorki, ukazującym jej kompetencję, jest także osiągnięciem dla Zaolzia.

ks. Edward Górecki